

heeft, maar daarop neiging toont tot verkrachting of vervalsching, — wel een ander mensch werd, en nochtans gevaarlijk blijft.

Eenerzijds klinkt de opmerking wat vreemd. Maar zij raakt toch een van de hoofdgebreken der theorie. Hoe diep moet de verandering gaan? En meent men waarlijk, dat het zoo gemakkelijk is, wezenlijke bekeering te constateeren?

Ja, het *dezelfde* blijven, om verantwoordelijk te zijn, — hoever gaat dit? Ferri zegt dat de gelegenhedsmisdadiger en de misdadiger uit hartstocht na hunne daad niet geheel dezelfden zijn als daarvóór.

Gelijk ook is opgemerkt, dat vooral wie uit hartstocht misdreef, zoo gemakkelijk schijnen kan, verbeterd te wezen. (Prins, *Science pénale et droit positif* (1899), bl. 17)

Niet vreemd is voorts, dat Ferri, op zijn meer anthropologisch standpunt, ook tegen het vereischte der *similitude sociale* opkomt. Immers acht hij de misdadigers min of meer abnormaal, »c'est-à-dire plus ou moins dissemblables à leurs compatriotes normaux." (bl. 390)

Meer een overzicht van Tarde's werk geeft Eugen Wilhelm, in *Z.*, dl. XV, bl. 357 en volg.. Hij verwijst ook naar eene kritiek van Brunetière in de *Revue des Deux-Mondes* van 1 Juli 1890.

²¹⁸⁾ *Referat über die wichtigsten Grundlagen eines einheitlichen Strafrechts* (1892), bl. 15.

²¹⁹⁾ T. a. p., bl. 11.

²²⁰⁾ *T. v. S.*, dl. X, bl. 20. Zie ook Mr. Van Hamel, *Inleiding t. d. studie v. h. Ned. St.*, dl. I (1895), bl. 253 noot 11.

²²¹⁾ *La Criminologie*, 4de dr. (1895), bl. 331 en volg..

²²²⁾ *Strafrecht und Ethik* (1897), bl. 22.

²²³⁾ *L'idée de responsabilité* (1884), bl. 189/90, 192, 193, 195, 196.

²²⁴⁾ T. a. p., bl. 180.

²²⁵⁾ T. a. p., bl. 199.

²²⁶⁾ T. z. p..

²²⁷⁾ *Compte rendu*, bl. 309.

²²⁸⁾ *Déterminisme et responsabilité* (1898), bl. 236.

²²⁹⁾ *Das Verbrechen* (1896), bl. 279. Zie ook *La Sociologie criminelle* (1893), bl. 329.

²³⁰⁾ Zie b. v. Dr. Aletrino, *Twee opstellen over crimineele anthropologie* (1898), bl. 62/63, en *Over Ontoerekenbaarheid* (1899), bl. 63; voorts Dr. Wijnaendts Francken, *T. v. S.*, dl. XII, bl. 389.

²³¹⁾ Inzooover klinkt eenigszins vreemd als Mittelstädt zegt, dat hem niet duidelijk is, wat men onder deze maatschappelijke verantwoordelijkheid, »als eigentliche Substanz der subjectiven Seite des Delicts" te denken heeft. (*Gerichtssaal*, dl. XVI, bl. 414)

²³²⁾ T. a. p., bl. 237.

²³³⁾ *Zitting v. d. Tweede Kamer der S.-G.* van 26 Juni 1878.